

melih cevdet anday

Kuşku

13.6.88
77-522675

İlk şiir kitabım «Rahatı Kaçan Ağaç» 1946 yılında basılmıştır. Kitabın, insana dönmüş ağacı, ya da ağaca dönmüş insanı gösteren kapak kompozisyonu Abidin Dino'nundur. Ozana karşı duyulan kuşkunun yoğunlaştığı yıllardı (belki de bu kuşku hep yoğunudur), kapak resmi polisi fitillendirmiş, uzun aramalardan sonra, kimi çizgilerde orak çekiş bulur gibi olmuşlar. Ama ben, evirdim çevirdim kapağı, bükttüm, katladım, orağı çekici ortaya çıkarmayı başaramadım bir türlü.

Bir gün Gençlik Parkı'ndan geçiyordum, sıralardan birinde oturmakta olan bir genç beni görünce kalkıp yanına geldi, kendini tanıttı, bir köyde öğretmenmiş, okulu teftişe gelen bir müfettiş, kitapları arasında «Rahatı Kaçan Ağaç»ı görünce soruşturma açmış onun hakkında. Bunu anlattı bana genç öğretmen. Ne diyeceğimi, ne edeceğimi bilemedim.

1952'de basılan «Telgrafhane» adlı ikinci şiir kitabımdaki «Tohum» şiiri de kuşkuvarı çekti üzerine, soruşturmalara yolaçtı. Sanırım, ozanlara karşı duyulan tedirginlik daha da artmıştı o yıllar. İlk kez Mehmet Kemal'in «Meydan» dergisinde yayımlanan şiirin,

Anladım farkı neden sonra
Tohumdan başka şeymiş bitki
Bu küçük deli fişekteki
Ne ki? Ağaç mı alı pullu,
Yoksa ayırık mı, başak mı ki?

bölümündeki «dell fişek» ile,
Kim bilecek... Kapalı kutu
Ama bulut, yağmur bulutu
Gellir kararır neredeyse
Tohum altta nefes nefese
Kulağı gök gürültüsünde
dizelerinden oluşan son bölümdeki «gök gürültüsü»miş kuşku uyandıran. Simgelendirildiği yanlışın ürünüdür bu gibi kuşkuvarlar: Şiir imgelerle yazılır, simge ise kapalı anlatım, anıştırma (İmâ) demektir, bundan ötürü onun her sözcüğünün altında başka bir anlam vardır, o anlam araştırılmalıdır... Benim o şiirimde, doğanın diyalektiği ile, toplumun diyalektiği arasında bir koşutluk kurulmuştur gerçi, maddenin ve canlı maddenin sızırma sürecinden, tarihin diyalektik gelişimindeki şaşırıcılığa ad vermeden geçilmiştir; ama bunların tümü açık seçik söylenmiştir, kapalı anlatıma, anıştırmaya başvurulmamıştır.

1956 yılında yayımlanan «Yanya-na» adlı üçüncü şiir kitabımın başına gelenler ise daha başkadır (Her halde kuşku artıyordu gitgide). Bu kitabımı Yeditepe yayınevi basmıştı, ressam Oktay Günday da soyut resimlerle resimlemişti. Kitap piyasaya çıktıktan az sonra toplandı. Oktay Günday'la birlikte önce savcılığa, sonra sorgu yargıcına gittik. Soyut resimlerin ne demeye geldiği gerçi kuşku uyandırmıştı, ama işin içinden çıkılamadığı için ressam bırakıldı. Sorgu yargıcı bana, «sizi tutuklayabilirim, ama bunu ağır ceza mahkemesine bırakıyorum» dedi. Bu kez, kitaptaki bütün şiirler dava konusu idi. Yedibuçuk yıl hapis cezası isteniyordu.

Sartre, «Önemimizi Alman işgalinde anladık» der. Kuşkuvarı üzerlerine çekmişler, izlenmişler... Bizimki ise «önemimizi anlamağa» pek elverişli

bir durum sayılamazdı. Önceleri «genç ozan» olarak alaya alınmıştık. Bu alay uzun sürdü. Sopra işsizlikler ve horlanma... Hangi yoldan olursa olsun, para yapmanın en büyük erdem sayıldığı bir dönemde işsiz bir ozanın ne önemi olabilirdi ki! İki yıl, hiç bir ilgi görmeden ağırceza mahkemesine gittim geldim. Fethi Naci ile daha tanışmamıştık, meğer o da «Gerçek Saygısı» adlı kitabından ötürü aynı mahkemeye düşmüş o zaman, aynı koridorlarda dolaşmışız.

Kitabın toplatıldığı ay, Yeditepe şiir ödülünün verileceği aydı. Bir akşam Kadıköy vapurunda Adnan Benek'le karşılaştım. «Sen bize kazığı alttın» dedi beni görünce. Meğer seçiciler kurulu üyesiymiş, o gün Yeditepe dergisine gitmiş, öteki üyelere konuşmuş, ödülün bana verileceğini anlayınca toplantının çabuk biteceğini düşünüp sevinmiş, benim kitabın toplatıldığını bilmiyormuş. Ödül sekreteri Hüsamettin Bozok, «Bu kitap toplandı» diyerek «Yanya-na'yı bir yana ayırınca, seçiciler kurulu işe baştan başlamak zorunda kalmış... O ödülü çok yıl sonra, başka bir şiir kitabımla aldım. İşte, Adnan Benek'in deyişiyle, benim o seçiciler kuruluna attığım kazığın öyküsü budur.

Kişi, kendini korumağa çalıştığı bir yer gibi görmemelidir toplumunu. Uygur bir yaşam için ilk gerçekleştirilecek koşul bu olmalıdır.

